

Posudek oponenta diplomové práce

Autorka: Bc. Iva Flajšmanová

Název: Analýza cílů jednotlivých aktérů občanské války v Angole a jejich proměna v čase

Politologie – africká studia, Katedra politologie, Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové 2016-2017, 74 stran + 5 příloh

Vícekrát zpracované a pro Afriku typické téma přeměny ozbrojených nacionalistických organizací v politické strany nezávislých států analyzuje autorka na případu Angoly, který je pro uvedenou transformaci jedním z nejvhodnějších. Je zároveň případem z nejobtížnějších, protože zvážení všech vnitřních i zahraničních, politických i ekonomických faktorů a dobových okolností vyžaduje podrobnou orientaci v angolském a světovém dění i jistý nadhled.

Autorka po anotaci a obsahu vhodně předřazuje seznam použitých zkratk, který by kromě českého překladu snesl i originální znění organizací a institucí, z nichž zkratka vznikla. V Úvodu (s. 11-16) autorka představuje téma, cíle a strukturu práce, nestanoví však žádnou hypotézu a metody práce označuje jako „sběr a třídění dat“ a „komparaci.“ Uvádí i hlavní zdroje, až na výjimky anglojazyčné; zde naznačuje i další dílčí témata (boj o zdroje, sociální propast, vliv Číny), jejichž rozvinutí by ovšem vyžadovalo mnohem větší prostor.

Teoretický základ vychází z Klasifikace konfliktů (s. 17-20), kde se autorka zabývá i definicí občanské války a periodizací konfliktu angolského – správně sem počítá i etapu boje za nezávislost. Už zde charakterizuje konflikt jako násilný, mocenský, částečně ekonomický s etnickými a ideologickými rysy. V kapitole Pozadí a kontext konfliktu (s. 21-28) jsou zmíněny základní geografické, demografické a politické faktory, poté stručná historie Angoly a příčiny národněosvobozené války. Charakteristika aktérů konfliktu (s. 29-37) rozlišuje mezi primárními, tedy domácími, a sekundárními, čili zahraničními aktéry. Je to nevyrovnaná kapitola, kde se směšují události osvobozené války s mnohem pozdějšími etapami občanské války a snahami o její utišení. Bylo by třeba k aktérům připočítat i obskurní, ale dobře vyzbrojené síly jiných než jihoafrických žoldnéřů, vojsko „katanžských četníků“, nově organizované sbory („jednotky rychlé reakce“ MPLA, jimž Savimbi říkal *ninjas*), které se ovšem v literatuře tak často nevyskytují, aby nediskreditovaly mocnosti. Dlouhá historická perspektiva angolského konfliktu tu zatemňuje smysl některých vět (na s. 37: JAR se do konfliktu zapojuje za vlády rasistického režimu, později její zájem o Angolu také ochladl). Důležitou, ale pro dokonalé zpracování tématu příliš krátkou kapitolou jsou Cíle jednotlivých aktérů (s. 38-43); autorka zde správně odlišuje cíle v jednotlivých etapách, posouzení zájmů je však někdy velmi povrchní (kubánská účast na konfliktu na s. 40). K časové dezorientaci čtenáře přispívá neustálé neorganické střídání minulého a přítomného času (viz např. první věty na s. 42). V závěru této části se zřetelně projevuje angolská závislost na bipolárním uspořádání světa, kterou však autorka hlouběji necharakterizuje ani nepodkládá fakty. Ke stejné době a stejnému problému se vrací kapitola Průběh a dynamika konfliktu (s. 46-53), která zasahuje pouze éru bojů o moc v nezávislém státě a připomíná kromě faktorů i ekonomicko-politickou povahu konfliktu. Poslední kapitola Řešení konfliktu a aktuální stav v zemi (s. 54-61) je rekapitulací vývoje v Angole od voleb v roce 1992; chybí vysvětlení, které faktory vedly k finální převaze MPLA nad UNITA. Popis „současného stavu“ se věnuje zejména čínské přítomnosti, což pro dříve analyzované konflikty není zásadní. Závěr (s. 62-64) rekapituluje předchozí zjištění, konečně předkládá hypotézu, který je však vzhledem k šíři tématu jen dílčí (Přítomnost nerostných surovin ovlivnila délku konfliktu v Angole) a vlastně banální, takže mohla být potvrzena i bez jakýchkoli analýz. Tato hypotéza se vůbec netýká hlavního tématu vytyčeného už v titulu práce. Text končí Seznamem použité literatury a zdrojů, až na jedinou výjimku anglických a českých. Práci uzavírají přílohy.

Diplomová práce prozrazuje zájem o téma i zvolenou zemi, přesvědčuje i o dobré orientaci v prostoru, čase a zvolené literatuře. Je však zpracována poměrně povrchně, o čemž nejlépe svědčí nejasnost cílů a hypotéz. Vyjadřování v rámci odborného stylu je koncizní, formulace jsou jasné, autorka zvládá pravopis. Chyby v textu jsou jen marginální: na s. 16 slovo aktuáloní, na s. 14

záhadný titul článku Johna Pikea, na s. 54 v poznámkách nedokončení věty (zvolen prezidentem na dvě volební).

Rád bych upozornil na podstatnější nedostatky. Na s. 12 se sice tvrdí, že „občanská válka trvala s přestávkami bezmála 30 let“, ale ve skutečnosti práce pokrývá období konfliktů 1961-2002 a dovádí informace do současnosti. To je pro hlubší analýzy příliš dlouhá perioda; během těchto 50-65 let se zcela změnila mezinárodněpolitická faktora rámující angolské události. Byl by asi lepší soustředit se jen na dobu nezávislosti po roce 1975, která i tyto zvraty obsahuje; to by umožnilo lépe se soustředit na všechny faktory a okolnosti boje o moc. V politické tematice chybí reakce na jednu ze základních politických událostí: proč mezinárodně garantované demokratické volby koncem září 1992 nevyřešily konflikt (rozvedení by jistě umožnilo kvalifikovanou kritiku formálního přístupu OSN a „trojky“ mocností), naopak vedly k nejbrutálnější fázi občanské války let 1992-2002. Co se týká tematiky, kubánský a namibijský faktor by osvětlila zmínka o bitvě u Cuito Cuanavale roku 1988, která chybí. Uvádí-li autorka osobnosti ve vedení MPLA, pak kromě Mária de Andrade a A. A. Neta by neuvedený Viriato da Cruz a jeho politický osud mohl odůvodnit pozdější či současný čínský zájem o Angolu.

Věcné chyby: Není pravda, že „Angola byla portugalskou kolonií od roku 1575“ (s. 24). Není pravda, že boje mezi vládou a FLEC (faktor, který je jinak opomíjen) „probíhaly až do roku 2006“ (s. 55 pozn.), protože cabindský odboj se zcela neutišil dodnes.

O Angole nelze psát bez znalosti literatury psané portugalsky. Proto pro vyhodnocení faktorů, aktérů a důležitých okolností chybí tituly zabývající se jak řešením první fáze konfliktu (Pedro Pezarat Correia. 1991. *Descolonização de Angola, a joia do império português*. Luanda: Ler e Escrever), tak kupříkladu rozborem motivů jeho třetí fáze (Assembleia da República. 1994. *Audições sobre Angola*. Lisboa: CNECPC) i mnohé další aktuální publikační výstupy v portugalském jazyce. Ačkoli se autorka snažila dodržovat portugalský pravopis v názvech institucí, místy vnikly chyby jako Diego Cão (správně Diogo) nebo Paulo Dias de Novais (správně Paulo, obojí na s. 24).

Jak řečeno, práce nevyčerpala řadu možností, jak důsledněji a hlouběji zvolenou tematiku zpracovat. Všeobecná znalost reálií a využití teorie konfliktu umožňují vzít text na milost. Doporučuji tedy práci k obhajobě.

doc. PhDr. Jan Klíma

Hradec Králové 30. prosince 2016